

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ В УКРАЇНІ

Воронкова Г.М.,

*здобувач вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта
(Технологія виробництва та переробки продукції сільського господарства)»*

Миколаївський національний аграрний університет

Карпова М.В.,

*здобувач вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта
(Технологія виробництва та переробки продукції сільського господарства)»*

Миколаївський національний аграрний університет

Кувшинова А.О.,

*здобувач вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта
(Технологія виробництва та переробки продукції сільського господарства)»*

Миколаївський національний аграрний університет

Проблема утилізації та знешкодження відходів в сучасних умовах являється глобальною світовою проблемою на сьогодні. Незалежно від рівня розвитку правової системи, країни прагнуть покращити систему утилізації відходів та вдосконалити сучасні технології щодо реалізації охорони навколишнього природного середовища від забруднення.

При вирішенні даної проблеми законодавство має охоплювати екологічний, економічний та соціальний розвиток країни. В сучасних умовах характерною рисою розвитку суспільства є значне підвищення техногенного навантаження на навколишнє природне середовище. Таким чином, в результаті виробничої та побутової діяльності утворюються відходи, утилізацію яких потрібно регулювати за допомогою правових норм, запобігаючи уникнення колізій в законодавстві. Ситуація, яка склалася на даний момент, виявила, що відходи, які не утилізуються певним чином, можуть призвести до глобальної світової проблеми. Отже, це потребує необхідності аналізу правових норм та, завдяки цьому, вирішення проблеми знешкодження відходів [1].

Забруднення довкілля у результаті діяльності підприємств, установ, організацій та взагалі всіх громадян яскраво свідчить про те, що в даний час проблеми поводження з відходами набувають особливої актуальності. У першу чергу це зумовлено їхньою значною кількістю і постійним збільшенням їх питомої ваги. Закон України «Про відходи» визначає поняття відходів як будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення [2]. У свою чергу Закон України «Про відходи» дає визначення поняттям «утилізація», «знешкодження відходів», «захоронення відходів», «збирання відходів». Утилізація відходів – використання відходів як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів. Знешкодження відходів – зменшення чи усунення небезпечності відходів шляхом механічного, фізико-хімічного чи біологічного оброблення. Захоронення відходів – остаточне розміщення відходів при їх видаленні у спеціально відведених місцях чи на об'єктах таким чином, щоб довгостроковий шкідливий вплив відходів на навколишнє

природне середовище та здоров'я людини не перевищував установлених нормативів. Збирання відходів – діяльність, пов'язана з вилученням, накопиченням і розміщенням відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах, включаючи сортування відходів з метою подальшої утилізації чи видалення [2]. Отже, з вищенаведеного можна зробити висновок, що утилізація відходів є найкращим способом переробки та знешкодження сміття, з використанням його у подальшому як вторинних ресурсів, що може значно покращити стан економічного та екологічного життя країни. По тому, як людство ставиться до сміття, можна судити, наскільки суспільство цивілізоване. Чим вище ступінь розвитку, тим гостріше постає проблема утилізації різноманітніших відходів. Водночас, суворішають і вимоги до тих, хто дозволяє собі смітити у громадських місцях. Підприємства не зацікавлені за свої кошти створювати спеціалізовані цехи й ділянки з переробки й утилізації промислових відходів. Неутилізоване сміття завдає шкоди навколишньому природному середовищу, сміттєзвалища, де гниють сотні тонн непотребу, отруюють повітря, ґрунт, підземні води, які перетворюються на серйозну небезпеку для людини і довкілля [3].

Законодавство, що регулює процес утилізації відходів представлено низькою як національних нормативно-правових актів, так і міжнародного характеру, зокрема, ЗУ «Про відходи», ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», Розпорядження КМУ, Директиви ЄС.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлює обов'язок суб'єктів господарювання вживати ефективних заходів для зменшення обсягів утворення відходів, а також для їх утилізації, знешкодження або розміщення, на основі дозвільної системи [4].

Закон України «Про відходи» визначає заходи щодо запобігання або зменшення обсягів утворення відходів, організаційно-економічні заходи щодо забезпечення утилізації відходів і зменшення обсягів їх утворення, стимулювання заходів щодо утилізації відходів та зменшення обсягів їх утворення, до яких відносяться: розроблення та впровадження науково обґрунтованих нормативів утворення відходів, виконання робіт і надання послуг, періодичний перегляд встановлених нормативів утворення відходів, спрямований на зменшення їх обсягів, розроблення та впровадження системи поводження з пакувальними матеріалами і тарою, системи збирання та утилізації електричного та електронного обладнання; розроблення загальних вимог щодо поводження з побутовими відходами; розроблення системи інформаційного, науково-методичного забезпечення виробників відходів відомостями про технологічні та інші можливості зменшення обсягів утворення та утилізації відходів; встановлення ставок екологічного податку, що справляється за розміщення відходів, із диференціацією залежно від рівня небезпеки відходів та цінності території; надання в установленому законодавством порядку податкових, кредитних та інших пільг суб'єктам підприємницької діяльності, які здають відходи як вторинну сировину та займаються збиранням і заготівлею таких відходів; цільове фінансування науково-дослідних робіт з конкретних проблем утилізації відходів і зменшення їх утворення; встановлення пільг щодо оподаткування прибутку від реалізації продукції, виготовленої з використанням відходів, пріоритетного державного кредитування, державних субсидій, дотацій [2].

Директива 2006/12/ЄС від 5 квітня 2006 р. про відходи встановлює правову основу для поводження з відходами на території Співтовариства [5]. Вона визначає такі ключові поняття, як «відходи», «відновлення та утилізація», а також висуває конкретні вимоги щодо поводження з відходами. Цей документ встановлює основні принципи щодо обов'язкової обробки відходів таким чином, щоб зменшити негативний вплив на навколишнє природне середовище або здоров'я людини; містить вимоги про те, що відповідно до принципу «забруднювач платить», витрати, які пов'язані з утилізацією відходів, мають покриватися власником відходів, попередніми власниками або виробниками продукту, з якого отримані відходи.

Ще одним документом, що регулює проблему утилізації відходів, є Директива 2002/96/ЄС, яка покликана звести до мінімуму екологічну шкоду від утилізації відходів електричного обладнання, зобов'язавши виробників, продавців і імпортерів збирати, повторно використовувати, переробляти або утилізувати такі відходи. Відходи від обладнання мають бути поділені на різні категорії для подальшого використання, переробки та утилізації. Зокрема, в окремі групи потрібно виділити пластикові корпуси та інші деталі обладнання [6].

Зазначені нормативно-правові акти становлять основу системи управління відходами в країнах-членах ЄС. Вони є правовим інструментом у боротьбі зі зростаючим обсягом відходів в європейських країнах. Питання щодо використання цього інструменту європейські держави вирішують шляхом впровадження і застосування внутрішніх нормативно-правових актів [7].

Ути вироблений остаточний текст директиви. Як свідчить практика, проблема утилізації залишається актуальною, оскільки Україна виступає європейським лідером за кількістю відходів на душу населення. Якщо суто правова форма цілей правового регулювання є універсальною, то його кінцеві цілі для сфери поводження з відходами потребують окремої уваги. Так чи інакше відповідні цілі зумовлені природою відходів як техногенних об'єктів, які, з одного боку, становлять загрозу для навколишнього природного середовища і здоров'я людей, а з іншого – є матеріальною цінністю, ресурсом, що може бути використаний у виробництві різної продукції. Звідси випливають дві основоположні цілі, досягнення яких має визначати спрямованість та зміст поводження з відходами – екологічна та економічна. На національному рівні правове регулювання утилізації відходів практично відсутнє, що породжує відсутність повної інформації, необхідної для формування і реалізації державної політики та досягнення цілей правового регулювання у цій сфері [8].

Таким чином, необхідно впровадити правове регулювання утилізації відходів відповідно до угод та директив ЄС на національному рівні для подальшого використання відходів для вторинного виробництва. Нещодавно була прийнята Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, яка має на меті впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному та регіональному рівнях, зменшення обсягів утворення відходів шляхом збільшення обсягу їх переробки та повторного використання. Реалізація цієї стратегії сприятиме впровадженню системи управління відходами на інноваційних засадах; розробленню відповідного законодавства; покращенню стану навколишнього природного середовища, а також санітарного та епідемічного благополуччя населення [9]. З ураху-

ванням зазначеного, слідє висновок, що для досягнення рівня європейських країн, у яких переробляється більше половини використаної тари та упаковки, необхідно створити сприятливі законодавчі умови для України. На сьогоднішній день найкращим шляхом є наближення національних стандартів до європейських, що дасть змогу розширити сферу діяльності і обмежити шкідливий вплив відходів на навколишнє середовище.

Список використаних джерел:

1. Кулакова В. Д. Правові проблеми утилізації відходів. *Журнал «Молодий вчений»*. 2018. Вип. № 11 (63). 18 лист. С. 117-121.
2. Про відходи : Закон України в редакції від 04.10.2018 р. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр>.
3. Романів М. В. Проблема утилізації сміття в Україні. *Безпека життєдіяльності*. 2017. 10 жовт. С. 32-33.
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України в редакції від 12.10.2018 р. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
5. Про відходи : Директива 2006/12/ЄС від 05.04. 2006 р. URL: <https://old.minjust.gov.ua/file/33012.docx>
6. Об отходах электрического и электронного оборудования : Директива 2002/96/ЄС від 27.01.2003 р. URL:<http://certforum.ru/eu-certification/wEEE-directive-2002-96-ec.html>.
7. Плаван В.П. Поводження з полімерними відходами: законодавчі вимоги Євросоюзу та України. *Екологічний вісник*. 2017. № 4. С. 22-23.
8. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України в редакції від 12.10.2018 р. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
9. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 08.11.2017р. №820-р: станом на 17 верес. 2020р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-р> (дата звернення: 06.10.2021).
10. Божович Л.И. Проблемы формирования личности: Избранные психологические труды / Л.И. Божович. - М.: Издательство Московского психологического социального института; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1995. - 212 с.
11. Paul R. Critical Thinking: Basic Questions and Answers. SantaRosa, 1993.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИДОБУТКОМ УРАНУ В УКРАЇНІ

Шевченко Н.Д.,

*здобувач вищої освіти спеціальність 101 «Екологія
(Екологія та охорона навколишнього середовища)»*

*Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

В південній частині України, в Кіровоградській області розташовані підприємства з видобутку і збагачення уранової руди. Тому питання, пов'язані з впливом урановидо-